

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2537

## Woodstock

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

ข่าวการจัดมหกรรมดนตรี Woodstock 1994 ระหว่างวันที่ 12-14 สิงหาคม 2537 ช่วยฟื้นความทรงจำของผมอีกครั้งคราหนึ่ง

ผมแตกเนื้อหนุ่มในปลายทศวรรษ 2500 ในยุคสมัยที่ Elvis Presly ดับฟ้า และวัยรุ่นกำลังคลั่งไคล้ The Beatles ตามมาด้วย The Rolling Stones ในเวลานั้น ผมมิได้สนใจ Popular Music แม้แต่น้อย ในขณะที่คนรุ่นหนุ่มรุ่นสาววัยเดียวกับผมพากันขอเพลงจากรายการวิทยุ จนกลายเป็นแฟชั่น เพียงเพื่อให้ชื่อของตนได้แพร่กระจายเสียง บ้างก็ลงทุนซื้อเวลาสถานีวิทยุเพื่อจัดรายการเพลงเสียเอง

เมื่อผมไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษในช่วงต้นทศวรรษ 2510 วัยรุ่นพากันติดรายการ Top of the Pops กันงอมแงม แต่ผมก็ชมรายการโทรทัศน์ดังกล่าวเสมอด้วยรายการอื่นๆ หาได้มีความหมายเป็นพิเศษแก่ผมแต่ประการใดไม่ เวลานั้นผมกำลัง 'ดัดจริต' ฟังเพลงคลาสสิก จึงมิได้สนใจ Popular Music ด้วยเหตุดังนั้น นักร้องและนักดนตรีร่วมสมัยจึงไม่ปรากฏในความรับรู้ของผม

ผมเพิ่งมาสนใจ Popular Music ในช่วง 5 ปีเศษนี้เอง หากแต่เป็น Popular Music ในทศวรรษ 2510 หาใช่ทศวรรษ 2530 ไม่ แม้จนบัดนี้ ผมไม่รู้จักนักร้องและนักดนตรียอดนิยมในยุคปัจจุบันมากนัก ในแง่นี้ ผมจึงเป็นคนค่อนข้างเซยเอามากๆ เหตุที่ผมหันกลับไปสนใจ Popular Music ในทศวรรษ 2510 นั้น เป็นเพราะผมรู้สึกเอาเองว่า การที่ผมมิได้สนใจ Popular Music เมื่อยังหนุ่มแน่นนั้น ทำให้ผมขาดความเข้าใจสังคมรอบตัวอย่างรอบด้าน ดังนั้นผมจึงเริ่มสะสมเทปเพลง Popular Music ในทศวรรษ 2510 และศึกษาหาความรู้อย่างจริงจัง กระนั้นก็ตามผมรับฟังเพลงยอดนิยมเมื่อกว่าสองทศวรรษที่แล้วได้เพียงบางส่วนเท่านั้น อาทิเช่นผมรับ The Rolling Stones เกือบมิได้เลย ทั้งๆที่เป็นวงร็อกที่ยิ่งใหญ่ที่มีชีวิตยืนยาวกว่าสามทศวรรษ แม้จนปี 2537 ก็ยังสามารถออกอัลบั้มชื่อ Voodoo Lounge ซึ่งสร้างความฮือฮาไปทั่ว

คนในยุค Elvis Prestly, The Beatles, The Rolling Stones, และ The Who คงมีจำนวนไม่มากนักที่ไม่รู้จัก Woodstock แม้ตัวผมเองจะมีได้สนใจ Popular Music แต่ข่าวโทรทัศน์เกี่ยวกับ Woodstock ก็ปรากฏอย่างหนาตาในช่วงปี 2512

Woodstock เป็นชื่อเมืองหนึ่งในมลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกา ท้องทุ่งอันไพศาลที่มีชื่อว่า Yasgur's Farm ในเมืองนี้ถูกใช้เป็นสถานที่จัด Woodstock Music and Art Fair ในเดือนสิงหาคม 2512 Woodstock เป็นมหกรรมดนตรีร่วมสมัยที่ยิ่งใหญ่ จนมีตำนานเล่าขานมากมาย คนหนุ่มสาวนับแสน ทั้งชาวอเมริกันและชาวยุโรป เข้าร่วมมหกรรมดนตรีที่ยิ่งใหญ่ครั้งนี้ ในประการสำคัญ Woodstock เป็นที่ชุมนุมของบุปผาชน (hippies) ผู้คนเหล่านี้เป็นเสรีชนที่รักเสียงเพลง ต่อต้านชนชั้นปกครองและบรรดาสถาบันที่ดำรงอยู่ในสังคม (The Establishment) และต้องการใช้ชีวิตล่องลอยไปกับความฝันและโลกส่วนตัวของแต่ละคน ท้องทุ่งอันเฉอะแฉะและเจ็นองด้วยน้ำฝน ไม่เพียงแต่จะห่อหุ้มด้วยเสียงเพลงเท่านั้น หากทว่ายังอบอวลด้วยควันกัญชาและคลั่งคลั่งด้วยกลิ่นยาหลอนประสาทอีกด้วย บรรดาบุปผาชนที่เข้าร่วมมหกรรมดนตรี Woodstock พวกกันเสพสุขอย่างเต็มที่ ทั้งจากเสียงดนตรี ยาเสพติด สุรา และทำยที่สุด การเสพสังวาส จนมีตำนานเล่าขานกันว่า ทารกจำนวนไม่น้อยก่อเกิดจาก Woodstock

แกนนำที่เป็นผู้จัดมหกรรมดนตรี Woodstock ในปี 2512 มีอยู่เพียง 3 คน คือ ไมเคิล แลง (Michael Lang) โจเอล โรเซนแมน (Joel Rosenman) และจอห์น รอเบิร์ตส์ (John Roberts) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อของรอเบิร์ตส์ ซึ่งเป็นนายทุนอุตสาหกรรมแก๊สธรรมชาติเป็นผู้ค้าประกันเงินกู้ แต่กว่าที่จะชำระหนี้ได้หมดก็กินเวลาถึง 11 ปีหลังจากที่มหกรรมดนตรี Woodstock ผ่านพ้นไปแล้ว รายได้หลักนอกเหนือจากที่มาจากการขายอาหาร เครื่องดื่ม และบริการต่างๆ ในระหว่างที่มีมหกรรมแล้ว มาจากการขายเทปและการผลิตภาพยนตร์

เมื่อ Woodstock ใกล้มีอายุครบ 10 ปี ผู้ร่วมงานบางส่วนคิดจะจัดมหกรรมดนตรีอีกครั้งหนึ่ง แต่ประชาชนในเมือง Woodstock ไม่เล่นด้วย เกษตรกรในท้องทุ่ง Yasgur's Farm ยังจรรีภาพบุปผาชนชนิดติดตาตรึงใจ ไม่ว่าจะเป็ภาพการเสพสังวาสชนิดไม่อายุฟ้าอายุดิน ภาพการเสพยาเสพติด และภาพผู้คนที่ไร้สติที่เมาสุราอาละวาด ปี 2522 จึงผ่านพ้นไปโดยที่ไม่มีมหกรรมดนตรี Woodstock ครั้งที่สอง

แต่แล้วมหกรรมดนตรี Woodstock ครั้งที่สองก็อุบัติขึ้นในปี 2537 ในวาระที่มหกรรม Woodstock ครั้งแรกมีอายุครบ 25 ปี ทั้งนี้ปรากฏว่ามีผู้ที่แย่งชิงกันจัดมหกรรมดนตรีครั้งนี้รวม 2 กลุ่ม โดยที่ทั้งสองกลุ่มมิได้จัดในเมือง Woodstock กลุ่มหนึ่งกำหนดจัดขึ้นที่เมือง Bethel ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งจัดที่เมือง Saugerties ผู้จัดกลุ่มหลังนี้เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมจัดมหกรรมดนตรี Woodstock ครั้งดั้งเดิม ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่มีการฟ้องร้องกัน ผลก็คือ กลุ่ม Bethel เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และถูกห้ามมิให้ใช้ชื่อ Woodstock ในการโฆษณา

ในชั้นแรกนั้น คณะผู้จัดมิได้คาดคิดว่า มหกรรมดนตรี Woodstock ครั้งที่สอง จะประสบความสำเร็จ เพราะกลุ่มคนที่เป็นลูกค้าที่เรียกกันว่า Generation X เป็นชนต่างรุ่นกับผู้เข้าร่วม Woodstock ครั้งแรก มีหน้าซ้ำเมื่อบริษัทวอร์เนอร์บราเธอร์สทดลองนำภาพยนตร์เรื่อง Woodstock ออกฉายในสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายน และในสหราชอาณาจักรเดือนกรกฎาคม ที่ผ่านมานี้ ก็ไม่ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อเริ่มจำหน่ายบัตรล่วงหน้า คณะผู้จัดก็เริ่มโล่งอก เพราะขายได้กว่า 200,000 ใบ ในวันสุดท้ายของงานมีผู้เข้าร่วมกว่า 250,000 คน จนทำที่สุด คณะผู้จัดมีอาจทราบจำนวนผู้ชมที่แน่นอนได้ เพราะมีผู้เข้าชมโดยไม่จ่ายค่าผ่านประตูจำนวนมาก

เมื่อผมเห็นผู้คนแก้ผ้าคลุกโคลน สายสะโพกเต้นรำในรายงานข่าวทางโทรทัศน์ จิตได้สำนึกบอกแก่ผมว่า วิญญาณของ Woodstock ถูกปลุกให้ตื่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หากจะกล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว วิญญาณของ Woodstock มีรากฐานมาจากวัฒนธรรม Rock and Roll ความสำเร็จของมหกรรมดนตรี Woodstock ครั้งที่สองสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรม Rock and Roll ผังรากลึกในสังคมตะวันตกเกินกว่าที่คาดมากนัก ในวงวิชาการสังคมศาสตร์มีการถกเถียงกันว่าการเติบโตของวัฒนธรรม Rock and Roll ในช่วงทศวรรษ 2500 ถือเป็นปรากฏการณ์วัฒนธรรม (Cultural Revolution) ครั้งสำคัญหรือไม่ แต่ไม่ว่าข้อสรุปของวิวาทะเรื่องนี้จะเป็นอันใด ประจักษ์พยานที่เห็นจากมหกรรมดนตรี Woodstock ก็คือ วัฒนธรรม Rock and Roll ได้ส่งผ่านไปสู่อะไรก็ตามแล้ว

ผมเองไม่สนใจว่า อะไรคือแก่นแท้ของวัฒนธรรม Rock and Roll ผมเข้าใจเอาเองว่า บุปผาชนในรุ่นผมต้องการปลดปล่อยพันธนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ ปลีกตัวให้พ้นจากแรงกดดันในสังคมทุนนิยม คนเหล่านี้พยายามสร้าง 'สังคมในจินตนาการ' และพยายามไปให้ถึงสังคมนั้น ไม่ว่าจะโดยมรรควิถีใด ดนตรี ความรัก และยาเสพติดกลายเป็นพาหะสำคัญของเสรีชนในทศวรรษ 2500 แม้ว่าบุปผาชนจะค่อยๆหายไป แต่วิญญาณของบุปผาชนยังสิงสถิตอยู่ในสังคมทุนนิยมตะวันตก

Woodstock 1994 แตกต่างจาก Woodstock 1969 หลายประการ ในประการสำคัญ การจัดมหกรรมดนตรีมีความเป็นธุรกิจมากขึ้น บริษัทยักษ์ใหญ่ดังเช่น Polygram Diversified Entertainment เข้ามาเป็นผู้ลงทุน โดยใช้งบประมาณ 34 ล้านดอลลาร์อเมริกัน แทนที่จะเป็นคณะผู้จัดคณะเล็กๆ ดังเช่นปี 2512 โดยที่ผู้ร่วมงานดั้งเดิมบางส่วนเข้าไปทำงานให้แก่ Polygram ด้วย เมื่อมหกรรมดนตรีสำหรับเสรีชนมีอาภรณ์พื้นเงื่อมมือของระบบทุนนิยม ค่าผ่านประตูจึงเก็บในอัตราสูงถึง 540 ดอลลาร์อเมริกันต่อ 4 คน (รวมรถ) สำหรับการชมมหกรรมดนตรีรวม 2 วัน ในขณะที่ Woodstock 1969 มิได้เก็บค่าผ่านประตู คณะผู้จัดห้ามมิให้ผู้ชม

ดื่มสุรา เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทดังเช่นที่เกิดขึ้นในปี 2512 พร้อมกันนี้ก็พยายามโฆษณาให้ดื่ม Pepsi แทน แต่เมื่อ Woodstock 1994 เริ่มต้นขึ้น การควบคุมการดื่มสุราไร้ประสิทธิภาพ

Polygram มีได้มีรายได้จากการขายบัตรผ่านประตู อาหาร เครื่องดื่ม และบริการต่างๆ เท่านั้น หากยังมีรายได้จากการถ่ายเทอดโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอัลบั้มเพลงอีกด้วย การที่ Woodstock 1994 มีการจัดการเชิงธุรกิจเช่นนี้เอง ทำให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่า วิทยาลัยทุนนิยมเข้ามาครอบงำ Woodstock มากเกินไป บางคนถึงกับเปลี่ยนชื่อมหกรรมดนตรีครั้งนี้ว่า Greedstock

ผมไม่ทราบแน่ชัดว่า ผู้เข้าร่วม Woodstock 1994 ที่มีอายุอย่างสู่วัย 50 ปี มีจำนวนมากน้อยเพียงใด และไม่ทราบด้วยว่า ผู้เข้าร่วม Woodstock 1969 จำนวนมากน้อยเพียงใดที่ได้เข้าร่วม Woodstock 1994 แต่ในด้านนักร้องและนักดนตรีแล้ว ผมมองเห็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของ Woodstock ในจำนวนดนตรีประมาณ 40 วงที่แสดงในมหกรรมดนตรีครั้งนี้ หลายต่อหลายวงและหลายต่อหลายคนเป็นชนรุ่นทศวรรษ 2500 ไม่ว่าจะเป็น Joe Cocker, The Rolling Stones, Van Morrison, Bob Dylan, Johnny Cash, The Allman Brothers, Santana, และ Crosby, Stills, and Nash

ผมมีความเชื่อส่วนตัวว่า เราจะไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมทุนนิยมโดยถ่องแท้ หากไม่เข้าใจวัฒนธรรม Rock and Roll ในแง่นี้ Woodstock เป็นเพียงสายธารหนึ่งของวัฒนธรรม Rock and Roll เท่านั้น